

Asia C-80/21**Ennakkoratkaisupyynnöstä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukaisesti laadittu tiivistelmä****Jättämispäivä:**

8.2.2021

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Sąd Rejonowy dla Warszawy - Śródmieścia w Warszawie
(Varsovan Varsova-Śródmieścien piirioikeus, Puola)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

27.10.2020

Kantajat:

E.K.

S.K.

Vastaaja:

D.B.P.

Pääasian kohde

Kantajat vaativat, että vastaaja velvoitetaan maksamaan heille rahamäärä lakisääteisine viivästyskorkeineen, koska on peritty perusteettomasti lyhennys- ja korkoeria lainan takaisinmaksun yhteydessä kohtuuttomia sopimusehtoja sisältävän Sveitsin frangin (CHF) kurssiin indeksoidun kiinnelainasopimuksen soveltamisen vuoksi. Kantajat, jotka ovat kuluttajia, kyseenalaistavat lainasopimuksen ehdot, joita ei ole erikseen neuvoteltu heidän kanssaan, siltä osin kuin ne koskevat lainan määrän ja lyhennyserien muuntamista vastaajana olevan pankin määrittämän ulkomaan valuutan kurssin mukaan.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Unionin oikeuden, erityisesti neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan tulkinta; SEUT 267 artikla

Ennakkoratkaisukysymykset

1. Onko kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettua neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että tuomioistuin tulkitsee kansallista säännöstöä siten, että tuomioistuin ei totea koko sopimusehtoa kohtuuttomaksi vaan ainoastaan sopimusehdon sen osan kohtuuttomuuden, jonka perusteella ehto on kohtuuton, minkä seurauksena kyseinen ehto on osittain pätevä?

2. Onko kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettua neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että tuomioistuin tulkitsee kansallista säännöstöä siten, että tuomioistuin voi todettuaan sellaisen sopimusehdon kohtuuttomaksi, jota ilman sopimus ei voisi olla voimassa, muuttaa jäljellä jäävää sopimusta tulkitsemalla osapuolten tahdonilmaisuja estääkseen kuluttajan kannalta edullisen sopimuksen pätemättömyyden?

Unionin oikeuden säännökset, joihin asiassa viitataan

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/13/ETY: johdanto-osan 21 ja 24 perustelukappale sekä 6 artiklan 1 kohta, 7 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 2 kohta

Kansallisen oikeuden säännökset, joihin asiassa viitataan

23.4.1964 annettu siviililaki (kodeks cywilny; Dz. U. nro 16, järjestysnumero 93 muutoksineen; jäljempänä siviililaki)

Kuluttajana pidetään luonnollista henkilöä, joka tekee elinkeinonharjoittajan kanssa sellaisen oikeustoimen, joka ei liity suoraan hänen liiketoimintaansa tai ammatinharjoittamiseensa (22¹ §).

1. Oikeustoimi, joka on lain vastainen tai jonka tarkoitus on lainsäädännön kiertäminen, on pätemätön, ellei sovellettavassa säännöksessä säädetä muusta seurauksesta, erityisesti siitä, että pätemättömien ehtojen sijasta sovelletaan lain asianmukaisia säännöksiä. 2. Hyvien tapojen vastainen oikeustoimi on pätemätön. 3. Jos ainoastaan osa oikeustoimesta on pätemätön, oikeustoimi on voimassa muilta osin, ellei olosuhteista ilmene, että ilman pätemättömiä ehtoja oikeustointa ei olisi tehty (58 §).

1. Tahdonilmaisua on tulkittava yhteiskunnassa vallitsevien periaatteiden ja vakiintuneiden tapojen mukaisesti siten, että otetaan huomioon olosuhteet, joissa tahdonilmaisua on annettu. 2. Sopimuksista on pyrittävä selvittämään käytettyjen ilmaisujen sanamuodon mukaisen merkityksen sijasta se, mikä on ollut sopimuspuolten yhteinen tarkoitus ja mihin sopimuksella on pyritty (65 §).

1. Kuluttajan kanssa tehdyn sopimuksen ehdot, joista ei ole erikseen neuvoteltu, eivät sido häntä, jos ne vaikuttavat hänen oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa hyvien tapojen vastaisesti vahingoittaen räikeästi hänen etujaan (kohtuuttomat sopimusehdot). Tämä ei koske osapuolten olennaisia suorituksia määrittäviä ehtoja, mukaan lukien hintaa tai korvausta koskevat ehdot, jos ne on vahvistettu yksiselitteisesti. 2. Jos sopimusehto ei 1 momentin mukaan sido kuluttajaa, sopimus sitoo osapuolia muilta osin. 3. Sopimusehto, josta ei ole erikseen neuvoteltu, on sellainen ehto, jonka sisältöön kuluttajalla ei ole ollut todellista vaikutusta. Tämä koskee erityisesti sopimusehtoja, jotka on otettu sopimuspuolen kuluttajalle ehdottamasta vakiosopimuksesta. 4. Todistustaakka siitä, että ehdosta on neuvoteltu erikseen, on sillä, joka vetoaa tähän seikkaan. (385¹ §)

Sopimusehdon hyvien tapojen mukaisuus arvioidaan sopimusehdotuksen tilanteen mukaan ottaen huomioon sopimuksen sisältö, sopimuksen tekemiseen liittyvät olosuhteet ja huomioiden sopimukset, jotka ovat yhteydessä sopimukseen, johon arvioinnin kohteena oleva ehto liittyy (385² §).

Jokaisella, joka on toisen kustannuksella saanut ilman oikeudellista perustaa varallisuusedun, on velvollisuus palauttaa se luontoissuorituksena, ja jollei se ole mahdollista, palauttaa sen määrä (405 §).

1. Edeltävien pykälien säännöksiä sovelletaan erityisesti perusteettomaan suoritukseen. 2. Suoritus on perusteeton, jos sen täyttäjällä ei ylipäänsä ollut maksuvelvollinen tai ei ollut maksuvelvollinen suorituksen kohteena olleeseen henkilöön nähden; jos suorituksella ei enää ole perustaa tai suorituksen tavoitetta ei saavutettu tai jos suoritukseen velvoittava oikeustoimi oli pätemätön eikä siitä tule pätevää suorituksen toteuttamisen jälkeen (410 §).

29.8.1997 annettu pankkilaki (Prawo bankowe; Dz.U., nro 140, järjestysnumero 939 muutoksineen; jäljempänä pankkilaki)

Lainasopimuksella pankki sitoutuu antamaan lainanottajan käyttöön sopimuksessa määrättyä ajaksi sovittuun tarkoitukseen tarkoitettua rahamäärää ja lainanottaja sitoutuu käyttämään sitä sopimuksessa määritellyin ehdoin, maksamaan takaisin käytetyn lainan määrät korkoineen asetettuina takaisinmaksun määräaikoina ja maksamaan palkkion myönnetystä lainasta (69 §:n 1 momentti sellaisena kuin se oli voimassa 8.7.2008).

Lainasopimus on tehtävä kirjallisesti ja siinä on täsmennettävä erityisesti: 1) sopimuksen osapuolet 2) lainan määrä ja valuutta 3) tarkoitus, johon laina on myönnetty 4) lainan takaisinmaksun periaatteet ja takaisinmaksuaika 5) lainan korko ja sen muuttamista koskevat ehdot 6) tapa, jolla lainan takaisinmaksu taataan 7) lainan käytön ja takaisinmaksun valvontaan liittyvien pankin oikeuksien laajuus 8) määräajat ja tapa, jolla rahavarat annetaan lainanottajan käyttöön 9) palkkion määrä, jos sopimuksesta määrätään siitä 10) ehdot, jotka koskevat sopimusmuutosten tekemistä ja irtisanomista (69 §:n 2 momentti sellaisena kuin se oli voimassa 8.7.2008).

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä pääasiassa

Kantajat tekivät 8.7.2008 vastaajan kanssa 360 kuukaudeksi Sveitsin frangin kurssiin indeksoidun kiinnelainasopimuksen, jonka määrä oli 103 260,00 Sveitsin frangia ja joka määrä maksettiin kertamaksulla 8.10.2008 mennessä. Lainan korko oli vaihtuva ja laina maksettiin takaisin yhtä suurissa erissä.

Kantajien hyväksymien lainaehtojen mukaan lainan määrä piti maksaa lainanottajalle Puolan złoteina (PLN), Sveitsin frangeina tai muuna valuuttana. Pankin piti soveltaa lainan summan muuntamiseen Puolan złoteiksi lainan tai sen erän myöntämisaikana voimassa olevaa Sveitsin frangin ostokurssia, joka on julkaistu ”Deutsche Bank PBC S.A:n ulkomaanvaluutan määräisten asuntolainojen ja vakauttamislainojen vaihtokurssitaulukossa”. Laina piti maksaa takaisin veloittamalla lainanottajan pankkitililtä pankille Puolan złoteina määrä, joka vastaa juoksevan erän, erääntyneen saatavan ja muiden pankin saatavien määrää Sveitsin frangeissa, käyttäen Sveitsin frangin myyntikurssia, joka on julkaistu pankin soveltamassa ”Deutsche Bank PBC S.A:n -- vaihtokurssitaulukossa”.

Kantajat vaativat 6.7.2018 nostamassaan kanteessa, että vastaaja veloitetaan maksamaan heille 26 274,90 PLN lakisääteisine viivästyskorkoineen. Kantajat totesivat vaatimuksen perusteluissa erityisesti, että ajanjaksona 17.7.2008–3.4.2012 vastaajana oleva pankki peri heiltä perusteettomasti 24 705,30 PLN, koska se sovelsi lainasopimuksen kohtuuttomia ehtoja. Vastaaja vaati kanteen hylkäämistä ja totesi, että lainasopimus ei ole pätemätön eikä se sisällä kohtuuttomia sopimusehtoja.

Vastaajien ja todistajien kuulemisesta käy ilmi, että kun kantajat tekivät lainasopimuksen, he eivät harjoittaneet taloudellista toimintaa, ja että he tekivät vuosina 2006 ja 2008 neljä lainasopimusta vastaajana olevan pankin kanssa. Kantajat olivat lainan myöntämismenettelyn aikana yhteydessä pankkiin etäyhteyksien avulla ja he kävivät ainoastaan yhden kerran pankin sivuliikkeessä. Kantajien asiamiehet allekirjoittivat valtaosan laina-asiakirjoista (mukaan lukien lainahakemuksen ja lainasopimuksen). Kantajat eivät neuvotelleet pankin kanssa mistään lainasopimuksen ehdoista. Kantajat pyysivät pankkia lähettämään sopimusluonnoksen sähköpostitse ennen sen allekirjoittamista, mutta näihin pyyntöihin ei vastattu. Kantajille kerrottiin menettelyn aikana seurauksista, jos tuomioistuin mahdollisesti toteaa sopimuksen pätemättömäksi. Kantajat ilmoittivat, että he ymmärtävät lainasopimuksen pätemättömyyden oikeudelliset ja taloudelliset seuraukset, hyväksyvät ne ja antavat suostumuksensa sille, että tuomioistuin toteaa sopimuksen pätemättömäksi.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyyntöjen perusteista

Puolan oikeuskäytännössä vallitsevan näkemyksen mukaan vastaajana olevan pankin käyttämät sopimusehdot sisältävät kohtuuttomia ehtoja, mutta ne koskevat

ainoastaan osaa muuntamista koskevia ehtoja, eikä niiden pätemättömyys estä sopimuksen täyttämistä.

Aiemmassa kansallisessa oikeuskäytännössä esitetyt ratkaisuehdotukset vaikuttavat herättävän epäilyksiä direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan valossa. Kuten unionin tuomioistuin on nimittäin todennut, ”direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta on esteenä sellaiselle jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa sallitaan se, että kansallinen tuomioistuin, joka toteaa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä sopimuksessa olevan kohtuuttoman ehdon mitättömäksi, täydentää kyseistä sopimusta muuttamalla tämän ehdon sisältöä. – – Näin ollen kyseisen 6 artiklan 1 kohdan sanamuodon perusteella kansallisten tuomioistuinten on ainoastaan jätettävä soveltamatta kohtuutonta sopimusehtoa, jotta ehdolla ei ole sitovia vaikutuksia kuluttajaan nähden, mutta niillä ei ole toimivaltaa muuttaa ehdon sisältöä. Sopimuksen pitää nimittäin säilyä pääsääntöisesti muuttamattomana lukuun ottamatta kohtuuttomien ehtojen poistamista siltä osin kuin tällainen sopimuksen pysyttäminen on kansallisen oikeuden säännösten mukaan oikeudellisesti mahdollista. – – mikäli kansallinen tuomioistuin voisi muuttaa tällaisissa sopimuksissa olevien kohtuuttomien ehtojen sisältöä, tällainen mahdollisuus saattaisi vaarantaa direktiivin 93/13 7 artiklassa tarkoitetun pitkän aikavälin tavoitteen toteutumisen. Tämä mahdollisuus nimittäin myötävaikuttaisi sen ehkäisevän vaikutuksen poistumiseen, joka kohdistetaan elinkeinonharjoittajiin jättämällä yksinkertaisesti soveltamatta tällaisia kohtuuttomia ehtoja kuluttajiin nähden (ks. vastaavasti em. asia Pohotovost’, määräyksen 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), koska elinkeinonharjoittajat olisivat taipuvaisia jatkamaan tällaisten ehtojen käyttämistä tietoisina siitä, että vaikka ehdot julistettaisiin pätemättömiksi, kansallinen tuomioistuin voisi kuitenkin täydentää sopimusta tarvittavilta osin näiden elinkeinonharjoittajien etujen takaamiseksi”. Unionin tuomioistuin viittasi lisäksi kyseisessä tuomiossa (69 kohta) julkisasiamies Verica Trstenjakin 14.2.2012 esittämään ratkaisuehdotuksen Banco Español de Crédito, S.A. v. Joaquín Calderón Camino (C-618/10, EU:C:2012:74) 86–88 kohtaan, jossa edellä mainittua kysymystä selvitettiin vielä suuremmin ja painokkaammin. Julkisasiamies kiinnitti huomiota siihen, että elinkeinonharjoittajalle kohtuuttomien ehtojen käytöstä aiheutuvat riskit pienenevät, koska sopimusehtojen mukauttamiseen lainmukaiseen tilanteeseen perustuva muutos johtaa elinkeinonharjoittajan kannalta tyydyttävään tilanteeseen. Mahdollisuudella sopimuksen vaikutuksettomaksi tekevien syiden korjautumiseen sekä elinkeinonharjoittajan suhteellisen pienellä riskillä saattaa olla päinvastainen vaikutus kuin direktiivin antajan tavoittelema ja se saattaisi luoda tuomioistuimelle mahdollisuuden muuttaa sopimusta jälkikäteen, mikä ei ainoastaan heikentäisi direktiivin 6 artiklan ennalta ehkäisevää vaikutusta vaan sillä olisi jopa päinvastainen vaikutus. Edellä mainittu näkemys on ilmaistu myös monissa muissa unionin tuomioistuimen tuomioissa.¹

¹ Ks. määräys 16.11.2010, Pohotovost’ s. r. o. v. Iveta Korčková (C-76/10, EU:C:2010:685, 41 kohta); määräys 11.6.2015, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA v. Fernando Quintano Ujeta ja María Isabel Sánchez García (C-602/13, EU:C:2015:397, 33-37 kohta); määräys 6.6.2016, Ibercaja Banco, C-613/15, 36-38 kohta); tuomio 30.4.2014, Árpád Kásler ja Hajnalka Káslerné

Unionin tuomioistuin on sallinut kuitenkin yhden poikkeuksen kohtuuttoman sopimusehdon pätemättömyyttä koskevaan periaatteeseen ja todennut, että ”tilanteessa, jossa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välinen sopimus ei voi olla olemassa kohtuuttoman sopimusehdon poistamisen jälkeen, direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ei ole esteenä kansalliselle oikeuden säännökselle, jolla annetaan kansalliselle tuomioistuimelle mahdollisuus korvata se kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä”.² Edellä mainittu näkemystä on täydennetty tämän jälkeen toteamalla, että ”mahdollisuus korvata kohtuuton ehto dispositiivisella säännöksellä on rajattu tilanteisiin, joissa tuomioistuimen olisi kohtuuttoman ehdon pätemättömäksi toteamisen johdosta todettava koko sopimus pätemättömäksi, jolloin kuluttajalle aiheutuu senkaltaisia seurauksia, jotka olisivat hänelle haitallisia”.³ Lisäksi unionin tuomioistuin totesi nimenomaisesti 14.6.2012 antamassaan tuomiossa *Banco Español de Crédito SA v. Joaquín Calderón Camino* (C-618/10, EU:C:2012:349), että ”6 artiklan 1 kohtaa ei voida ymmärtää niin, että siinä sallittaisiin se, että kansallinen tuomioistuin muuttaa kohtuuttoman ehdon sisältöä sen sijaan, että se vain jättäisi soveltamatta tätä ehtoa, vaan tätä säännöstä on tulkittava siten, että se on esteenä – – jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa sallitaan se, että kansallinen tuomioistuin täydentää kyseistä sopimusta

Rábai v. OTP Jelzálogbank Zrt. (C-26/13, EU:C:2014:282, 77 ja 79 kohta); tuomio 21.1.2015, *Unicaja Banco SA v. José Hidalgo Rueda ym. ja Caixabank SA v. Manuel María Rueda Ledesma ym.* (C-482/13, C-484/13, C-485/13, C-487, EU:C:2015:21, 28, 31 ja 32 kohta); tuomio 30.5.2013, *Dirk Frederik Asbeek Brusse ja Katarina de Man Garabito v. Jahani BV.Brusse ja de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341, 57 kohta); tuomio 21.4.2016, *Ernst Georg Radlinger ja Helena Radlingerová v. Finway a.s.* (C-377/14, EU:C:2016:283, 97-100 kohta); tuomio 21.12.2016, *Francisco Gutiérrez Naranjo v. Cajasur Banco SAU ym.* (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 57 ja 60 kohta); tuomio 26.1.2017, *Banco Primus SA v. Jesús Gutiérrez García* (C-421/14, EU:C:2017:60, 71 ja 73 kohta); tuomio 31.5.2018, *Zsolt Sziber v. ERSTE Bank Hungary Zrt.* (C-483/16, EU:C:2018:367, 32 kohta); tuomio 7.8.2018, *Banco Santander SA v. Mahamadou Demba ja Rafael Ramón Escobedo Cortés v. Banco de Sabadell SA* (C-96/16 ja C-94/17, EU:C:2018:643, 73 ja 75 kohta); tuomio 13.9.2018, *Profi Credit Polska S.A. w Bielsku Białej v. Mariusz Wawrzoszek* (C-176/17, EU:C:2018:711, 41 kohta); tuomio 14.3.2019, *Zsuzsanna Dunai v. ERSTE Bank Hungary Zrt.* (C-118/17, EU:C:2019:207, 51 kohta); tuomio 26.3.2019, *Abanca Corporación Bancaria SA ja Bankia SA v. Alfonso Antonio Lau Mendoza ja Verónica Yuliana Rodríguez Ramírez* (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 53, 54 ja 63 kohta) ja tuomio 7.11.2019, *Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (NMBS) v. Mbutuku Kanyebe ym.* (C-349/18, C-350/18, C-351/18, EU:C:2019:936, 66-69 kohta).

² Ks. tuomio 30.4.2014 *Árpád Kásler ja Hajnalka Káslerné Rábai v. OTP Jelzálogbank Zrt* (C-26/13, EU:C:2014:282, 85 kohta).

³ Ks. määräys 11.6.2015, *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA v. Fernando Quintano Ujeta ja María Isabel Sánchez García* (C-602/13, EU:C:2015:397, 38 kohta); tuomio 21.1.2015, *Unicaja Banco SA v. José Hidalgo Rueda ym. ja Caixabank SA v. Manuel María Rueda Ledesma ym.* (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21, 33 kohta); tuomio 7.8.2018, *Banco Santander SA v. Mahamadou Demba ja Mercedes Godoy Bonet ja Rafael Ramón Escobedo Cortés v. Banco de Sabadell SA* (C-96/16 ja C-94/17, EU:C:2018:643, 74 kohta); tuomio 14.3.2019, *Zsuzsanna Dunai v. ERSTE Bank Hungary Zrt.* (C-118/17, EU:C:2019:207, 54 kohta) ja tuomio 26.3.2019, *Abanca Corporación Bancaria SA ja Bankia SA v. Alfonso Antonio Lau Mendoza ja Verónica Yuliana Rodríguez Ramírez* (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 37 ja 59 kohta).

muuttamalla tämän ehdon sisältöä.⁴ Lopuksi unionin tuomioistuin täsmensi direktiivin 93/13 6 ja 7 artiklan merkitystä ja totesi, että ”ne ovat esteenä sille, että kohtuuttomaksi todettu kiinnelainasopimuksen ennen aikaista erääntymistä koskeva ehto pidetään osittain voimassa poistamalla siitä osat, jotka tekevät siitä kohtuuttoman, jos poistamisella muutettaisiin ehdon sisältöä puuttamalla sen keskeiseen asiasisältöön”.⁵

Tuomioistuin suhtautuu suurella varauksella siihen, että luoton myöntämistä ja takaisinmaksua koskevat ehdot ovat ainoastaan osittain kohtuuttomia ja niiden virheellisen osan poistaminen mahdollistaa lainasopimuksen esteettömän täytäntöönpanon muilta osin. Suurin epäselvyys liittyy näkemykseen, että sopimusehdoista, joiden mukaan luotto voidaan myöntää ja maksaa takaisin pankin suostumuksella Sveitsin frangeina, on poistettava kohtuuton ehto eli tarve saada pankin suostumus, minkä seurauksena laina voidaan myöntää ja maksaa takaisin ehdoitta Sveitsin frangeissa. Tämän näkemyksen mukaan lainan myöntämistä ja takaisinmaksua koskevat ehtojen, joiden sisältö on sopimuksessa seuraava: ”Luoton määrä maksetaan lainanottajalle Puolan złoteina. – – Pankin suostumuksella laina voidaan myöntää myös Sveitsin frangeina tai muuna valuuttana” (2 §:n 2 kohta), ”Laina maksetaan takaisin veloittamalla lainanottajan pankkitililtä pankille Puolan złoteina määrä, joka vastaa juoksevan erän, erääntyneen saatavan ja muiden pankin saatavien määrää Sveitsin frangeina laskettuna käyttäen Sveitsin frangin myyntikurssia, joka on julkaistu pankin soveltamassa – – vaihtokurssitaulukossa”. ”Pankin suostumuksella lainanottaja voi suorittaa takaisinmaksuerät myös Sveitsin frangeina tai muuna valuuttana” (6 §:n 1 kohta), sanamuoto olisi seuraava kohtuuttomien ehtojen poistamisen jälkeen: ”Laina voidaan myöntää Sveitsin frangeina” (2 §:n 2 kohta). ”Lainanottaja voi suorittaa takaisinmaksuerät Sveitsin frangeina” (6 §:n 1 kohta). On vaikea välttyä siltä vaikutelmalta, että tällainen toimenpide ei ole mitään muuta kuin nimenomaan niiden osien poistamista kohtuuttomasta ehdosta, jotka tekevät siitä kohtuuttoman, ja muuttaa olennaisesti tämän ehdon sisältöä, mikä on vastoin direktiivin 93/13 6 ja 7 artiklaa.⁶

Tällaisesta toimenpiteestä seuraa myös niin sanotun ennalta ehkäisevän vaikutuksen heikentäminen, koska se takaa elinkeinonharjoittajalle, joka sisällyttää sopimukseen kohtuuttomia ehtoja, että tuomioistuin hänen kannaltaan huonoimmassa tapauksessa muuttaa niitä siten, että sopimus voidaan panna täytäntöön esteettä ilman kielteisiä seurauksia elinkeinonharjoittajalle. Kuluttajan

⁴ Ks. tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito SA v. Joaquín Calderón Camino (C-618/10, EU:C:2012:349, 71 ja 73 kohta).

⁵ Ks. tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria SA v. Alberto García Salamanca Santos ja Bankia SA v. Alfonso Antonio Lau Mendoza ja Verónica Yuliana Rodríguez Ramírez (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 64 kohta).

⁶ Ks. tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria SA v. Alberto García Salamanca Santos ja Bankia SA v. Alfonso Antonio Lau Mendoza ja Verónica Yuliana Rodríguez Ramírez (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 64 kohta).

suoja osoittautuu siten käytännössä fiktiiviseksi, koska tyypillisessä tilanteessa sopimuksen sanamuotoon nojaava kuluttaja on pikemminkin vakuuttunut siitä, että hän on velvollinen maksamaan lainan takaisin ainoastaan Puolan złoteissa, koska ei ole saanut lupaa lainan takaisinmaksuun Sveitsin frangeissa, mutta on saanut tietää vasta tuomioistuimen tuomion jälkeen, että olikin päinvastoin, minkä vuoksi häntä voidaan syyttää sopimuksen epäasianmukaisesta täyttämisestä ja se aiheuttaa hänelle uhan, että pankki irtisanoo sopimuksen ja koko lainan määrä erääntyy välittömästi maksettavaksi.

Epäilyksiä herättää myös toinen näkemys, jonka mukaan tiettyjen sopimusehtojen toteaminen kohtuuttomiksi ja näin ollen sellaisiksi, jotka eivät sido kuluttajaa, ei ole esteenä muiden sopimusehtojen muuttamiselle siten, että sopimus lopulta voidaan panna täytäntöön. Kun Sąd Najwyższy (ylin tuomioistuin, Puola) piti muuntamista koskevia ehtoja kohtuuttomina sopimusehtoina, se arvioi kielteisesti sen, että luoton määrä on ilmaistu Sveitsin frangeina eikä Puolan złoteina, ja totesi, että lainasopimusta on pidettävä Puolan złotyn määräisenä lainasopimuksena. On kuitenkin epäselvää, perustuuko tämä omaleimainen valuuttamääräisen lainan muuttaminen Puolan złotyn määräiseksi osapuolten tahdonilmaisujen tulkintaan (siviililain 65 §:n 2 momentti) vai lainan määrän määrittävän ehdon toteamiseen kohtuuttomaksi sopimusehdoksi (siviililain 385¹ §:n 1 momentti). Vaikuttaa siltä, että Sąd Najwyższyn aikomus ei ollut katsoa, että lainan määrän määrittävä lainasopimuksen ehto on kohtuuton (siviililain 385¹ §:n 1 momentti), koska siinä tapauksessa sopimuksen muuttaminen tai täydentäminen sopimukseen syntyneen ”aukon” täyttämiseksi olisi suoraan ristiriidassa direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan kanssa. Näin ollen vaikuttaa siltä, että Sąd Najwyższyn mukaan on katsottava, että sopimuksen osapuolten tahdonilmaisujen tulkinnan perusteella luoton määrä on määritetty Puolan złoteissa eikä Sveitsin frangeissa (siviililain 65 §:n 2 momentti). Tässä yhteydessä tulee esiin kysymys siitä, onko tällainen siviililain 65 §:n 2 momentin tulkinta direktiivin 93/13 6 ja 7 artiklan mukainen ja onko tällaisen tulkinnan tarkoituksena kuluttajan etujen suojaaminen vai pyritäänkö sillä suojaamaan kohtuuttomia sopimusehtoja soveltavan elinkeinonharjoittajan etuja. Ei voida nimittäin sulkea pois tilannetta, jolloin tuomioistuin todettuaan tietyt sopimusehdot kohtuuttomiksi toteaa, että ilman näitä ehtoja sopimuksen täytäntöönpanoa ei voida jatkaa, mutta kuitenkin estääkseen tämän sopimuksen pätemättömyyden se tulkitsee sopimuksen muita ehtoja niin, että sopimus voidaan pitää voimassa. Tilanteessa, jossa kuluttaja hyväksyisi sopimuksen pätemättömyyden, kuvattu tuomioistuimen toiminta vaikuttaisi olevan ristiriidassa direktiivin 93/13 6 ja 7 artiklan kanssa ja siitä johtuvan periaatteen kanssa, jonka mukaan tuomioistuin ei saa muuttaa sopimusta muilta osin kuin todeta kohtuuttomat sopimusehdot pätemättömiksi, kuluttajan oikeuksien tehokasta suojaa koskevan periaatteen ja velvollisuuden ottaa huomioon direktiivin 93/13 ennaltaehkäisevä vaikutus elinkeinonharjoittajiin kanssa.

Vaihtoehtoisen ratkaisun mukaan tuomioistuin voisi todeta, että sopimusehtojen 2 §:n 2 kohtaan ja 6 §:n 1 kohtaan sisällytetyt lainan myöntämistä ja takaisinmaksua koskevat ehdot ovat kokonaisuudessaan kohtuuttomia sopimusehtoja, jotka eivät

sido osapuolia (siviililain 385¹ §:n 1 momentti) ja joita ilman sopimus ei voisi olla voimassa (direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta), ja lisäksi tällainen sopimus, koska se ei sisällä tarpeellisia lainan takaisinmaksua ja tapaa, jolla rahavarat annetaan lainanottajan käyttöön, koskevia periaatteita (pankkilain 69 §:n 2 momentin 4 ja 8 kohta), olisi lain vastainen ja siten pätemätön (siviililain 58 §:n 1 momentti), joten kaikki sen perusteella toteutetut suoritukset eli lainan myöntäminen ja lyhennyserien maksaminen olisivat perusteettomia suorituksia, jotka on palautettava (siviililain 405 §, luettuna yhdessä siviililain 410 §:n 1 momentin kanssa). Tällainen ratkaisu vaikuttaa olevan mahdollinen nyt käsiteltävässä asiassa, erityisesti kun otetaan huomioon, että kantajat hyväksyivät sopimuksen toteamisen pätemättömäksi. Ennakkoratkaisun pyytäminen on kuitenkin tarpeen, koska tällainen ratkaisu olisi ristiriidassa edelle esitettyjen tuomioistuimen tulkintavaihtoehtojen kanssa. Näin ollen ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo, että unionin tuomioistuimen on tarpeen vastata siihen, onko esitettyä päätelmää pidettävä pätevänä.

Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin ehdottaa, että ennakkoratkaisukysymyksiin vastataan seuraavasti:

1. Neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että tuomioistuin tulkitsee kansallista säännöstöä siten, että tuomioistuin ei totea koko sopimusehtoa kohtuuttomaksi vaan ainoastaan sopimusehdon sen osan kohtuuttomuuden, jonka perusteella ehto on kohtuuton, minkä seurauksena kyseinen ehto on osittain pätevä.
2. Neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että tuomioistuin tulkitsee kansallista säännöstöä siten, että tuomioistuin voi todettuaan sellaisen sopimusehdon kohtuuttomaksi, jota ilman sopimus ei voisi olla voimassa, muuttaa jäljellä jäävää sopimusta tulkitsemalla osapuolten tahdonilmaisuja estääkseen kuluttajan kannalta edullisen sopimuksen pätemättömyyden.